

2 हिमाचलप्रदेशस्य मनाल्यां हिमवृष्ट्या पर्वतश्रेण्यः शुभ्रवर्णेन आच्छादिता, नववर्षोत्तरकालेषु अतिथिगृहेषु ८० प्रतिशतं अधिवासः वर्तते

3 सीबीएसई विद्यालयेषु शीघ्रमेव विशेषः आङ्ग्लगणित-प्रशिक्षकाः नियुक्ताः भविष्यन्ति - मुख्यमंत्री सुक्कुः

4 राष्ट्रियपक्षीदिवसः(०५ जनवरी) प्रकृतिः मानवजीवनस्य आधारभूता अस्ति।

प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी उत्तरप्रदेशस्य वाराणस्यां द्विसप्तति-तमायाः राष्ट्रिय-वॉलीबॉल-स्पर्धायाः आभासीयमाध्यमेन उद्घाटनमकरोत्

हिमसंस्कृतवार्ता: - प्रधानमन्त्री नरेन्द्रमोदी अवोचत् यत् विभिन्नासु क्रीडासु भारतस्य प्रदर्शनं चतुर्दशोत्तर-द्विसहस्रतम-वर्षात् निरन्तरं समेधते। श्रीमोदी आभासीय-माध्यमेन वाराणस्याः 'डॉ. संपूर्णानंद-क्रीडाप्राङ्गणे' द्विसप्तति-तमायाः राष्ट्रिय-वॉलीबॉल स्पर्धायाः उद्घाटनम् अकरोत्। अमुना उक्तं यत् भारतं

षडत्रिंशदुत्तर-द्वि-सहस्रतमे वर्षे ऑलम्पिक क्रीडायाः आयोजनाय सिद्धतायै प्रयासरतो वर्तते। सः अवदत् यत् तस्य सर्वकारः राष्ट्रिय-क्रीडा-प्रशासन-अधिनियमः खेलो-भारत-नीतिः विंशति पञ्चविंशतिः इत्यादीनि क्रीडायाः क्षेत्रे अनेकानि परिवर्तनानि, परिष्कारान् च आनयति। प्रधानमन्त्री अवदत् यत् देशस्य क्रीडा-प्रतिमानम् अधुना क्रीडक-केन्द्रितम् अस्ति, अतः चतुर्दशोत्तर-द्विसहस्रतम वर्षात् परं क्रीडकानां सफलतायां महती वृद्धिः अभवत्। क्रीडायाः क्षेत्रे स्व-सर्वकारस्य प्रयत्नान् अधोरेखयन् श्रीमोदी अवदत् यत् सर्वकारः विविध क्षेत्रेषु विषयेषु च कार्यं कुर्वन् अस्ति, येषु प्रतिभायाः अभिज्ञानम्, वैज्ञानिकप्रशिक्षणं, पौष्टिकभोजनं प्रदातुं, पारदर्शकं चयनं च

अन्तर्भवन्ति। प्रधानमन्त्रिणा उक्तं यत् देशः अपि तस्मिन् एव मार्गे अग्रे गच्छन् अस्ति। वॉलीबॉल-क्रीडायाः विकासस्य च मध्ये साम्यं प्रदर्शयन् प्रधानमन्त्री अवदत् यत् वॉलीबॉल-क्रीडा तादृशी क्रीडा अस्ति या अस्मान् दलात्मकेन सह संयोजयति। अस्याः क्रीडायाः स्वभावः राष्ट्रस्य विकासगथायाः सदृशः अस्ति, यस्मिन् योगदानार्थं सहकारस्य, तत्परतायाः च आवश्यकता वर्तते। जनवरी-मासस्य एकादश दिनाङ्कपर्यन्तं आयोज्यमानायाम् अष्ट-दिवसीय-प्रतियोगितायां, आदेशात् सहभागिता दृश्यते, यत्र विविधराज्यानां संस्थानां च प्रतिनिधित्वं कुर्वताम् अष्टपञ्चाशत् ५८ दलानां भाररूपेण सहस्रोत्पथिकाः क्रीडकाः भागं स्वीकुर्वन्ति।

सुभाषितम्

न नर्मयुक्तं वचनं हिनस्ति,
न स्त्रीषु राजन्न विवाहकाले।
प्राणात्यये सर्वधनापहारे,
पञ्चानृतान्याहुरपातकानि।
(महाभारतम्, आदिपर्व- ८२/१६)

अर्थात्- हे राजन्! परिहासयुक्तं वचनं असत्यं होने पर भी हानिकारक नहीं होता, स्त्री के प्रति, विवाह के समय, प्राण-संकट के समय तथा सर्वस्व का अपहरण होते समय विवश होकर असत्य भाषण करना पड़े तो वह दोषकारक नहीं होता, ये पाँच प्रकार के असत्य पापशून्य कहे गए हैं।

हिमसंस्कृतवार्ता:

हिमसंस्कृतवार्तापत्रस्य एकवर्षस्य सदस्यता

१०० ₹

One year subscription to the daily Sanskrit newspaper is Only 100 Rupees
To subscribe, text us a message saying hello on the number below.

7876636263

सूचना- हिमसंस्कृतवार्ता: दैनिकपत्रे व्याकरणात्मक-अशुद्धीनां कृते, राजनैतिक-सांस्कृतिकविचाराणाञ्च कृते सम्बद्धाः पत्रकाराः लेखकाश्च उत्तरदायिनः भविष्यन्ति

कार्यालयः

हिमसंस्कृतम्, प्रकाशनम्
जसराज कोठला नवरोजपत्रिकारस्य सम्मुखे
कस्मा कोठला भिला कागड़ा हि.स.
पत्रव्यवहारसङ्केतः १७७७१११
सङ्केतः-प्रबन्धनिदेशिका- शिवानी शर्मा हिमसंस्कृतम्

बाङ्गलादेशस्य हिन्दु-बौद्ध-क्रिश्चियन्-यूनिटी-कौन्सिल इत्यस्य नेतारः तारिक-रहमान इत्यनेन सह मिलित्वा अल्पसङ्ख्यकान् विरुध्य हिंसायां चिन्तां प्रकटितवन्तः

हिमसंस्कृतवार्ता: - बाङ्गलादेशस्य हिन्दु-बौद्ध-क्रिश्चियन्-यूनिटी-काउन्सिल इत्यस्य नेतारः ढाका-नगरे बी. एन्. पी. इत्यस्य कार्यवाहक अध्यक्षेण तारिक-रहमान इत्यनेन सह मिलित्वा पूर्व प्रधानमन्त्रिणः तथा बी. एन्. पि. इति दलस्य अध्यक्षायाः बेगम खालिदा जिया इत्यस्याः मृत्योः शोकं प्रकटितवन्तः। सभायां अल्पसङ्ख्यक-नेतारः खालिदा जिया इत्येषा सुदृढा-नेता इति वर्णितवन्तः, या देशस्य लोकतान्त्रिक-आन्दोलने महत्त्वपूर्णा भूमिकां निभालितवती। तस्याः मृत्युः बाङ्गलादेशस्य कृते महती क्षतिः इति ते उक्तवन्तः, तथा च तारिक रहमान इत्यस्मै तस्य परिवाराय च सहानुभूतिं प्रकटितवन्तः। नेतारः देशस्य विभिन्नेषु भागेषु अल्पसङ्ख्यकानां समुदायानां विरुद्धं सद्यः एव घटितेषु हिंसाप्रसङ्गेषु वर्धमानानां समाधानानां विषये अपि चर्चितवन्तः।

भारतेन वेनेजुएला-देशे सद्यः एव घटितानां घटनानां विषये भारतं गभीरा चिन्ता प्रकटिता

हिमसंस्कृतवार्ता: - वेनेजुएला-देशे सद्यः एव घटितानां घटनानां विषये भारतं गभीरा चिन्ता प्रकटयति। विदेशमन्त्रालयः एकस्मिन् वक्तव्ये अवदत् यत् तत्रत्य-स्थितिः निकटतया निरीक्षिता अस्ति। वेनेजुएला-देशस्य जनानां कल्याणाय सुरक्षायै च भारतं स्वसमर्थनं पुनः दृढीकृतवान्। नवदिल्ल्या संवादस्य माध्यमेन, क्षेत्रे शान्तिं स्थिरतां च सुनिश्चेत्, विषयान् शान्तिपूर्वकं समापयितुं सम्बद्धेभ्यः सर्वेभ्यः आह्वयत्। काराकस-नगरे भारतीय दूतावासः भारतीय समुदायस्य सदस्यैः सह सम्पर्कं कुर्वन् अस्ति तथा च सर्वान् यथा-सम्भव-साहाय्यं प्रददाति।

प्रशासनेन भारतीय-नागरिकेभ्यः वेनेजुएला देशस्य सर्वाः अनावश्यक-यात्रां परिहरतुम्, एका परामर्श-सञ्चेतना प्रसारितास्ति।

विदेशमन्त्रालयेन एका परामर्श-सञ्चेतना प्रसारितास्ति। यस्यां भारतीय-नागरिकाः वेनेजुएला-देशस्य सर्वाः अनावश्यक-यात्रां परिहरतुम्, काराकस-नगरे भारतीयदूतावासेन सह सम्पर्कं स्थातुम् च उक्तम् अस्ति। दूतावासस्य ईमेल संकेतो वर्तते cons.caracas@mea.gov.in तथा आपत्कालीन दूरभाष-सङ्ख्या अस्ति पञ्च, अष्टचत्वारि, एकं, द्वे-नव-पञ्च-अष्टचत्वारि-द्वे-अष्ट-अष्ट इति।

मनरेगा इत्याख्या योजना भ्रष्टाचारस्य पर्याय-रूपः अजायत- शिवराजसिंहचौहानः

हिमसंस्कृतवार्ता: - ग्रामीण-विकास-मन्त्री शिवराज सिंह चौहानः अवोचत् यत् मनरेगा इत्याख्या योजना भ्रष्टाचारस्य पर्याय-रूपः अजायत। यत्र श्रमिकान् प्रायः कोणस्थं विधाय तेषां शोषणं क्रियते स्म। नवदेहल्यां वार्ताहर-सम्मेलने तेनोक्तं यत् कांग्रेस-दलं विकसित-भारत-रोजगार-आजीविका गारंटीमिशन-ग्रामीण इति जी राम जी विधेयकम् आलक्ष्य जनान् गुह्यति। ग्रामीण-विकास-मन्त्रिणा आरोपितं यत्

कांग्रेसदलं न केवलं मनरेगा योजनायाः

अपितु भ्रष्टाचारस्य रक्षाम् अपि कर्तुम् इच्छति। श्रीचौहानः अवदत् यत् विशाल-आयव्ययसङ्कल्पना सत्यपि मनरेगा योजनाया कस्यापि स्थायि-सम्पत्ति-सृजनम् ग्रामाणां दीर्घकालिक विकासश्च नैव संवर्धितः। तेनोक्तं यत् नूतन विधेयकेन श्रमिकाणाम् आर्थिक स्थितिः भद्रतरा भविष्यति। ग्रामाणां विकासे सार्थक-योगदानम् अपि प्रदास्यन्ति।

दिल्ली हरियाणा चण्डीगढ पञ्जाब उत्तरप्रदेश बिहार ओडिशा राज्येषु प्रबल-कुज्झटिकायाः नारङ्ग-वार्णिकी सञ्चेतना

ऋतुविभागेन दिल्ली हरियाणा चण्डीगढ पञ्जाब उत्तरप्रदेश बिहार ओडिशा राज्येषु प्रबल-कुज्झटिकायाः नारङ्ग-वार्णिकी सञ्चेतना प्रसारिता। ऋतुविभागेन प्रोक्तं यत् मध्यप्रदेशे राजस्थाने उत्तराखण्डे हिमाचल-प्रदेशे झारखण्डे पश्चिमबङ्गाले जम्मुकश्मीरे लद्दाखे पूर्वोत्तर भागेषु च इयमेव स्थितिः श्वः यावत् प्रवर्तिष्यते। सममेव ऋतुविभागेन आगामि द्वि-त्रि-दिनेषु दिल्ली हरियाणा चण्डीगढ पञ्जाब उत्तराखण्ड राजस्थान राज्येषु शीतप्रकोपस्य आशा प्रकटिता।

हिमाचलप्रदेशस्य मनाल्यां हिमवृष्ट्या पर्वतश्रेण्यः शुभ्रवर्णेन आच्छादिताः नववर्षोत्तरकालेऽपि अतिथिगृहेषु ८० प्रतिशतं अधिवासः वर्तते

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ पद्मानभः, मनाली।

हिमाचलप्रदेशस्य मनाली-रनगरे नव्यहिमवृष्ट्या पर्वतश्रेण्यः शुभ्रवर्णेन आवृताः सन्ति। अस्माद् कारणात् देशस्य सर्वेभ्यः भागेभ्यः पर्यटकाः आकृष्टाः भवन्ति। हिमाचलप्रदेश-यात्रा-अभिकर्तृणां संघस्य अध्यक्षः हीरालालराणा इत्यनेन उक्तं यत् नववर्षोत्तरमपि अतिथिगृहेषु ८० प्रतिशतं अधिवासः (ऑक्यूपेन्सी) वर्तते, उत्तमव्यापारस्य च आशा अस्माभिः क्रियते। हिमवृष्टिः बहुसंख्यकान् पर्यटकान् आकर्षयति। एकदिवसं ऋतोः स्वच्छतायाः अनन्तरं कुल्लू-मनाली, लाहौलक्षेत्रस्य च शिखरेषु पुनः हिमवृष्टिः अभवत्। ऊना, बिलासपुरं, हमीरपुरं, कांगड़ा, मंडी, सोलल, सिरमौर एतेषु सप्तसु जनपदेषु प्रातः सायं सघननीहारः आच्छादितः आसीत्। कांगड़ाजनपदे गगलविमानक्षेत्रे त्रिदिनात्

विमानयानानि निरस्तीकृतानि सन्ति। न्यूनदृश्यतायाः कारणेन शनिवासरे ऊनानगरे रेलयानानि विलम्बेन आगतानि। शनिवासरे कालका-शिमलामार्गे आगच्छन्ती त्रीणि रेलयानानि विलम्बेन प्रस्थितानि। वाहनचालकाः अपि कठिनतां अनुभूतवन्तः। सप्तमे जनवरीपर्यन्तम् एतेषु जनपदेषु नीहारस्य पीतसूचना (येलो अलर्ट) निर्गता अस्ति। षष्ठे जनवरीदिने किन्नौर, लाहौल-स्पीति सहितं चंबा, कांगड़ा तथा मंडीजनपदानां उच्चप्रदेशेषु हिमवृष्टेः सम्भावना वर्तते। अन्येषु प्रदेशेषु षष्ठे जनवरीपर्यन्तं ऋतोः स्वच्छतायाः पूर्वानुमानम् अस्ति। शनिवासरे राजधानी शिमला सहितेषु बहुषु प्रदेशेषु मेघाः आच्छन्नाः आसन्। अधिकतमतापमाने अपि न्यूनता अभिलेखिता। शिमलायाम् अधिकतमतापमानं १२.६, ऊनायां १६.६, नाहने ११.८, सोलने १९.०, मनाल्यां १०.६, कांगड़ायां १२.३, मंड्यां १५.६ तथा हमीरपुरे १४.५ अंश-सेल्सियस इति अभिलेखितम्। ऊनाजनपदे अम्ब अन्दौरा, दौलतपुरचौकपर्यन्तं सञ्चरन्ती अनेकानि रेलयानानि नीहारस्य कारणेन शनिवासरे विलम्बेन आगतानि। शुक्रवासरे रात्रौ दौलतपुरचौकात् दिल्लीजंक्शनं प्रति प्रस्थितं १४०५४ हिमाचल-एक्सप्रेस अर्धघण्टा-विलम्बेन स्थानके आगतम्। रोहतांग-दर्रा इत्यनेन सह बारालाचा, शिंकुला-दर्रा, कुंजम-दर्रा तथा पीर-पंजाल-पर्वतश्रेण्यां हिमवृष्टिः अभवत्। ऋतुपरिवर्तनेन शीततरङ्गः तीव्रः अभवत्।

जलशक्तिविभागे करुणामूलकाधारेण ४९९ नियुक्त्यः - मुकेश अग्रिहोत्री

हिमसंस्कृतवार्ता:- शिमला। जलशक्तिविभागे करुणामूलकाधारेण ४९९ नियुक्त्यः कृताः सन्ति। उपमुख्यमन्त्री मुकेश अग्रिहोत्री इत्यनेन उक्तं यत् तृतीयश्रेण्याः १०० कनिष्ठकार्यालयसहायकपदानि ३९९ बहुकार्यकार्यकर्तापदानि च पूरितानि सन्ति। अस्मिन् विषये जलशक्तिविभागस्य सचिवेन मुख्याभियंता इत्यस्मै पत्राणि निर्गतानि सन्ति। मुकेशः अग्रिहोत्री अस्य निर्णयस्य कृते मुख्यमन्त्रिणं सुख्खुं प्रति आभारं प्रकटितवान् तथा च सेवाकाले स्वपरिवारस्य सदस्यान् त्यक्तवन्तः येषां कृते सर्वकारीयक्षेत्रे जीविकां प्रदातुं सर्वकारः दयालुपद्धतिं स्वीकरोति इति अवदत्। सः अपि अवदत् यत् राज्यसेवां कृतवन्तः आश्रितानां कृते सम्मानजनकजीविकायाः अवसराः प्रदत्ताः सन्ति। अग्रिहोत्री इत्यनेन उक्तं यत् पूर्वभाजपासर्वकारः करुणापूर्णनियुक्तिप्रकरणानां पश्चात्तापं दूरीकर्तुं प्रयत्नाः कुर्वन् अस्ति। पूर्वभाजपासर्वकारेण दयालुनियुक्तिप्रकरणाः लब्धिताः एव आसन्, वर्तमानसर्वकारेण तु एतेषां व्यक्तित्वां कृते जीविकायाः अवसराः प्रदत्ताः, येन तेषां वर्षाणां प्रतीक्षायाः समाप्तिः अभवत्। करुणाभावेन नियुक्तिप्रतीक्षमाणानाम् आवेदकानां कृते सर्वकारेण नववर्षस्य उपहारः दत्तः। शिक्षाविभागे १२७, गृहविभागे ७४, अभियोजनविभागे एकं पदं च सर्वकारेण पूरितम् अस्ति।

नालागढ़-विस्फोटप्रकरणम्: एनआईएद्वारा द्वितीयदिवसे सीसीटीवीदृश्यस्य परीक्षणं कृतम्। बब्बरखालसा तथा पंजाब साँवरेनिटी अलायंस इत्येताभ्यां उत्तरदायित्वं स्वीकृतम्

हिमसंस्कृतवार्ता:- नालागढ़म्। नालागढ़पुलिसस्थानकस्य समीपे संदिग्धविस्फोटस्य सन्दर्भे एनआईए-दलम् नालागढ़े महत्त्वपूर्णसाक्ष्यसङ्ग्रहं निरन्तरं कुर्वन् अस्ति। तत्र सीआईडी-अधिकारिणः शिबिरं स्थापितवन्तः। शनिवासरे द्वितीयदिने यावत् चण्डीगढतः एनआईए-दले नालागढ़-नगरम् आगत्य आवश्यकानि प्रतिरूपाणि संगृहीतवान्। तत्रैव प्रायः पञ्चहोरायावत् स्थित्वा समीपस्थक्षेत्रेभ्यः सीसीटीवी-दृश्यानि परीक्षितवान्। समीपस्थेषु कतिपयेभ्यः जनेभ्यः अपि दलेन प्रश्नः कृतः, कस्यापि शङ्कितायाः वा विस्फोटस्य वा विषये सूचनां याचितवान् इति कथ्यते। सम्प्रति सम्पूर्णं प्रकरणं एफएसएल-प्रतिवेदनोपरि निर्भरः अस्ति, यत् विस्फोटस्य विषये महत्त्वपूर्णं प्रमाणं दातुं शक्नोति। राज्यस्य सुरक्षासंस्थानां त्रुटिविषये अपि प्रश्नाः उत्थापिताः, यतः ते अस्य घटनायाः विषये अनभिज्ञाः आसन्। अन्वेषणसंस्थानां शीर्षाधिकारिणः अपि बदीनगरे त्रिदिवसं यावत् स्थिताः सन्ति। प्रकरणस्य अन्वेषणं कुर्वन् पुलिसाधीक्षकः बद्दी इत्यनेन अस्य विषयस्य अन्वेषणार्थं अनेकानि दलानि निर्मितानि, येषु साइबर, सीसीटीवी, नालागढ़पुलिसस्थानस्य दलानि च सन्ति पुलिसाधीक्षकः विनोदधर्मानः अवदत् यत् विस्फोटेन पुलिसस्थानकस्य भण्डारगृहसहितानाम् अनेकानाम् भवनानां काचः भग्नः अभवत्। तत्क्षणमेव पुलिसैः क्षेत्रे सीलबद्धं कृतम्। पंजाबपुलिस-एनआईए-दलयोः अपि सम्पर्कः कृतः अस्ति। नालागढ़े धारा ३२४ (४), १२५ (अपठनीयं वा दुर्भावनापूर्णं वा) विस्फोटकपदार्थविधानस्य च अन्तर्गतं प्रकरणं पंजीकृतम् अस्ति। अस्य विषयस्य सम्यक् अन्वेषणं क्रियते, स्थितिः च निरन्तरं निरीक्षिता अस्ति।

हिमसंस्कृतवार्ता:

पुत्रं मुख्यमन्त्रिणं सुख्खुम् आलिङ्ग्य भावुका अभवत् माता संसारदेई

हिमसंस्कृतवार्ता:- हमीरपुरम्। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंहसुख्खुः चिरकालस्य अनुपस्थितेः अनन्तरं यदा भवडा इत्यत्र स्वगृहम् आगतः तदा तस्य माता संसारदेई तम् आलिङ्ग्य भावुकतां प्राप्तवती। मुख्यमन्त्री मातुः पादौ स्पृश्य तस्याः आशीर्वादं स्वीकृतवान्। एतस्मिन्नन्तरे माता अश्रुपूर्णनेत्रे पुत्रम् आलिङ्गितवती। तस्य शिरसि हस्तं स्थापयित्वा आशीर्वादं दत्तवती। अर्धघण्टां गृहे एव स्थित्वा मुख्यमन्त्री शिमलानगरं प्रति प्रस्थितवान्। एतस्मिन् काले मुख्यमन्त्री सुख्खुः अवदत् यत् सः बहुकालात् स्वमातरं न दृष्टवान् इति। नववर्षस्य अवसरे तथा सह मिलितुं अपि सः प्राप्तवान्। मुख्यमन्त्री सुखविन्दरसिंह सुख्खुः घोषितवान् यत् राज्यसर्वकारः शिक्षानीतौ महत्त्वपूर्णं परिवर्तनं कुर्वन् अस्ति, सीबीएसई-अन्तर्गतं आनयमाणेषु सर्वकारीयविद्यालयेषु च आङ्ग्लभाषायाः गणितस्य च विशेषप्रशिक्षकान् नियुक्तं करिष्यति, एतेषां प्रशिक्षकाणां नियुक्तिः शीघ्रमेव आरभ्यते इति अपेक्षा अस्ति। रविवसरे नादौनविधानसभाक्षेत्रस्य दिवसव्यापी भ्रमणकाले अमलेहड़स्य ग्रामपञ्चायते स्थिते स्वस्य पैतृग्रामे प्रायः ६६० लक्षरूप्यकाणां

उद्घाटनानन्तरं जनसभां सम्बोधयन् सः अवदत् यत् अमलेहड़विद्यालयाय अपि सीबीएसई-पदवी प्राप्ता अस्ति। राजीवगान्धी-दिवसबोर्डिंगविद्यालयस्य कार्यं तीव्रगत्या प्रचलति, आगामिवर्षे कक्षाः आरभ्यन्ते। अमलेहड़सहितं राज्ये चतुर्षु चयनितविद्यालयेषु बहुविधविषयाणां प्रवर्तनं भविष्यति, येन बालकाः स्वरचिनुसारं विषयान् चयनं कर्तुं शक्नुवन्ति। कृषकान् प्राकृतिककृषिं स्वीकुर्वन्तु इति आह्वानं कुर्वन् मुख्यमन्त्री उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः एतस्याः पद्धत्या उत्पादितानां सस्यानां उच्चमूल्यं सुनिश्चितं करोति। प्राकृतिककृषिद्वारा उत्पादितं हरिद्रां प्रतिकिलोग्रामं ₹९० मूल्येन क्रीणाति सर्वकारः। कृषकाः पञ्च कनालभूमिषु हरिद्राम् उत्पाद्य रत्रिलक्षं यावत् अर्जयितुं शक्नुवन्ति।

सीबीएसई विद्यालयेषु शीघ्रमेव विशेषाः आङ्गलगणित-प्रशिक्षकाः नियुक्ताः भविष्यन्ति - मुख्यमंत्री सुक्खुः

हिमसंस्कृतवार्ता: - हमीरपुरम्। मुख्यमंत्री सुखचिन्दरसिंहसुक्खुः घोषितवान् यत् राज्यसर्वकारः शिक्षानीत्यां बृहत्परिवर्तनं करोति, सीबीएसई-अन्तर्गतं आनीतानां सर्वकारीविद्यालयानाम् आङ्गलभाषायाः गणितस्य च विशेषप्रशिक्षकान् नियुक्तं करोति। एतेषां प्रशिक्षकाणां नियुक्तिः शीघ्रमेव आरभ्यते। रविवासरे नादीनविधानसभाक्षेत्रस्य दिवसव्यापी भ्रमणकाले आमलैहड़स्य ग्रामपञ्चायते स्थिते स्वस्य पैतृकग्रामे प्रायः ६० लक्षरूप्यकाणां व्ययेन निर्मितस्य गुग्गाधामस्य उद्यानस्य च उद्घाटनानन्तरं जनसभां सम्बोधयन् सः घोषितवान् यत् अमलैहड़विद्यालयाय अपि सीबीएसई-पदवी प्राप्ता अस्ति। राजीवगान्धी-दिवस-बोर्डिंग-विद्यालयस्य कार्यं तीव्रगत्या प्रचलति, आगामिवर्षे कक्षाः आरभ्यन्ते। अमलैहड़सहितं राज्ये चतुर्थं चयनितविद्यालयेषु बहुविधविषयाणां प्रवर्तनं भविष्यति, येन बालकाः स्वरूपायानुसारं विषयान्

चयनं कर्तुं शक्नुवन्ति। कृषकान् प्राकृतिककृषिं स्वीकुर्वन्तु इति आह्वानं कुर्वन् मुख्यमंत्री अवदत् यत् राज्यसर्वकारः एतस्याः पद्धत्या उत्पादितानां सस्यानां अधिकमूल्यं सुनिश्चितं करोति। सर्वकारः प्राकृतिककृषिद्वारा उत्पादिता हरिद्रां प्रतिकिलोग्रामं १०० मूल्येन क्रीणाति। कृषकाः पञ्च कनालभूमिषु हरिद्राम् उत्पाद्य त्रिलक्षं यावत् अर्जयितुं शक्नुवन्ति। मुख्यमंत्री उक्तवान् यत् राज्यसर्वकारः उसरभूमिषु सौरसंस्थानस्थापनार्थमपि अनुदानं प्रयच्छति। चतुर्कनालभूमिषु सौरसंस्थानानि स्थापयित्वा युनः प्रतिवर्षं ६३ लक्षं यावत् शुद्धलाभं अर्जयितुं शक्नुवन्ति। मुख्यमंत्री अवदत् यत् नादीनविधानसभाक्षेत्रे विभिन्नासु पेयजलयोजनासु प्रायः १०० कोटिरूप्यकाणि व्ययन्ते। निवासिनः शुद्धं पेयजलं प्रदातुं प्रक्षालनचूर्णस्य स्थाने अत्याधुनिक-यूवी-प्रीद्योगिक्याः, ओजोनीकरण-प्रक्रियायाः च उपयोगेन जलस्य शुद्धिः क्रियते। अस्मिन्नवसरे स्थानीयपंचायतस्य प्रधान सोनियाठाकुर मुख्यमंत्रिणः स्वागतं कुर्वन्ती क्षेत्रे प्रचलितानां विकासकार्याणां विवरणं प्रस्तुतं कृतवती। तस्मात् पूर्वं मुख्यमंत्री ग्रामपञ्चायतगौनायां पखरोलग्रामे प्रायः २५ लक्षरूप्यकाणां व्ययेन निर्मितस्य श्रीवैकुण्ठधामस्य उद्यानस्य च उद्घाटनं कृत्वा क्षेत्रवासिनां समस्यां श्रुतवान्। मुख्यमंत्री नादीनस्य इन्द्रपालचौके स्वतन्त्रतासेनानी इन्द्रपालस्य प्रतिमायाः स्मारकस्य च उद्घाटनं कृतवान्। अधुनैव नगरपरिषद्द्वारा प्रतिमायाः स्मारकस्य च नवीनीकरणं, सौन्दर्यीकरणं च कृतम्।

असम-साहित्यवार्ता

असमराज्यस्य विश्वनाथजनपदान्तर्गतायाः दक्षिण-नागशङ्कर-साहित्यसमित्याः उद्योगेन, समारदलनिग्रामस्य दक्षिणनागशङ्कर-उच्चमाध्यमिक-विद्यालयस्य प्राङ्गणे एकस्याः साहित्यसभायाः भव्यरूपेण प्रतिष्ठादिवसः, श्रीचूडामणिदूलादेवस्य अध्यक्षतायाम् उद्यापितः, सुसम्पन्नश्च। अत्र समित्याः सचिवः ऋषिशर्मा सभायाः सूत्रधारत्वेन सभाकार्यम् अग्रे नीतवान्। निर्दिष्टवक्तृत्वेन संस्कृताध्यापकः डॉ. ढुण्डीराजोपाध्यायः तात्पर्यपूर्णवचनैः स्वाभिप्रायं प्रकटीकुर्वन् सभासदस्यान् सम्बोधितवान्। सभाकक्षे पूजादेवी, अञ्जनवास्कोटा, पूर्णकुमारशर्मा, अशोकदाहालः, नारदोपाध्यायः चेति साहित्यलेखकाः अङ्गवस्त्रं, प्रमाणपत्रं, पुस्तकम् इत्यादिप्रशस्तिभिः संवर्धिताः। बहुभिः नवकविभिः स्वरचिता कविता प्रपाठ्य सुन्दरीत्या श्राविता। सभायां श्रीकमलशर्म-लेखकस्य "खोजी प्रियाको" इति कथासङ्ग्रहपुस्तकस्य विमोचनं पूर्णकुमारशर्मणा कृतम्। पञ्चाशदधिकसदस्यानाम् उपस्थितौ आदिनं साहित्यसभेयं प्रावर्तत। अध्यक्षवर्यस्य मन्तव्यानन्तरं सभेयं विसर्जितेति।

समानलक्ष्यवतां, दत्तचित्तानां, निस्वार्थतया कार्यं कुर्वतां, सभ्यजनानां समवायः इति संघटनम्- विनायकहेगड़े

हिमसंस्कृतवार्ता:- डॉ. अमित शर्मा। हिमाचलप्रदेशस्य हुनामण्डले संस्कृतभारती संघटनद्वारा आयोजिते बिलासपुरविभागीये प्रबोधनवर्गस्य चतुर्थे दिवसे चर्चासत्रे गतिदिने उत्तरक्षेत्रस्य साप्ताहिकमेलनप्रमुखः श्रीमान् विनायकहेगड़े महोदयः उपस्थितः आसीत्। अस्मिन् चर्चासत्रे महोदयेन वर्गाधिभिः सह संघटनविषये चर्चा कृता। स्वीये सम्बोधने सः उक्तवान् यत् संघटनम् इति जनानां कश्चन सामान्यः समूहः न अपि समानलक्ष्ययुक्तानां कर्मठानां दत्तचित्तानां सभ्यजनानां समवायः। संस्कृतभारती इति संघटनं १९८१ तमे वर्षे बैंगलुरुतः प्रारभ्य इदानीं स्वकीयसंघटनशक्त्या न केवलं भारतस्य अपि तु विश्वस्य अनेकेषु देशेषु स्वकीयं कार्यं करोति। अस्य संघटनस्य मुख्यम् उद्देश्यं संस्कृतं जनभाषाकरणमस्ति। अस्य उद्देश्यस्य पूर्तये संघटनस्य प्रत्येकं कार्यकर्ता निरन्तरं कार्यं करोति। अत्र प्रत्येकं जनः कार्यकर्ता एव। सर्वे स्वदायित्वस्य परिपालनं कुर्वन्ति। संस्कृतसम्भाषणेन भारतदेशं पुनः परमवैभवपर्यन्तं नेतुम् अस्माकं प्रयासः तदा एव सफलो भविष्यति यदा सर्वे संस्कृतसम्भाषणं करिष्यन्ति। संस्कृतसंरक्षणेन एव भारतस्य दिव्या संस्कृतिः रक्षिता भविष्यति। संस्कृतिसंरक्षणेनैव भारतदेशः पुनः विश्वरूपदे अलंकृतो भविष्यति। सः वर्गाधिभिः कृते सन्देशं दत्तवान् यत् वर्गान्तरं साप्ताहिकं मेलनं भवति, अभ्यासवर्गः भवति। यदि वयं नियमितम् अभ्यासं कुर्मस्तर्हि एव अस्माकम् अपि विकासो भवति देशस्य अपि विकासो भवति।

"२०२६ तमे वर्षे शनेः मार्गीगमनस्य प्रभावेन विभिन्नराशिभ्यः प्राप्यन्ते फलानि"

शनिदेवः दिसम्बर २०२५ मासात् मार्गीभूतः सन् २६ जुलाई २०२६ पर्यन्तं मार्गी एव भविष्यति। अस्य परिणामस्वरूपेण अनेकेषां राशीनां जीवनं शुभफलैः समृद्धं भविष्यति। शनिदेवः न्यायस्य कर्मफलदातृत्वस्य च अधिष्ठाता इति प्रसिद्धः। शास्त्रेषु एवं लोकपरम्परायां च कथ्यते यत् शनि देवः दुष्कर्मकारिणां दुष्फलं, सत्कर्मकारिणां च शुभफलं ददाति। अनुशासनं, मर्यादा, उत्तरदायित्वं च शनेः मुख्यगुणाः सन्ति, तथा च सः मनुष्यस्य कर्मानुसारमेव फलप्रदानं करोति। यदा शनिदेवः वक्रीभवति तदा सर्वासां राशीनां जीवनप्रवृत्तिः मन्दीभवति। तस्मिन् काले जीवनस्य पूर्वकृतकर्मणां पुनर्मूल्यांकनं भवति, तथा च फलप्राप्तिं विलम्बः दृश्यते। पूर्वं शनि १३८ दिवसान् यावत् वक्रीस्थितौ आसीत्, अधुना तु सः मार्गीभूतः अस्ति। वर्तमानकाले शनि मीनराशौ स्थितः अस्ति। अस्य राशौ स्थित्वा सः कतिपयेषां राशीनां प्रति विशेषं शुभफलं प्रदास्यति।

वृषभराशेः फलम् —
वृषभराशिवासिनां कृते शनेः मार्गीगमनात् स्वप्नसिद्धिः भविष्यति। दीर्घकालीनं सहयोगं प्राप्यन्ति, कार्यक्षेत्रेषु च सर्वत्र सफलतां लभिष्यन्ति। वृद्धानां पूजा आशीर्वादग्रहणं च करणीयं, येन जीवनमार्गाः अधिकं प्रशस्ता

भविष्यन्ति।

मकरराशेः फलम् —

मकरराशिवासिनां कृते संप्रेषणकौशलं, अध्ययनं, मनोवृत्तिश्च उन्नतिं यास्यति। पूर्वं अवरुद्धं धनं पुनः प्राप्यते। वरिष्ठाधिकारिणां कृपया पदोन्नतेः योगाः भविष्यन्ति।

कन्याराशेः फलम् —

कन्याराशिवासिनां जीवनं रमणीयं रोमाञ्चपूर्णं च भविष्यति। शनि देवः विशेषं शुभाशीर्वादं दास्यति। नूतनमित्राणि लभ्यन्ते, दीर्घयात्रायाश्च योगः दृश्यते। उच्चसेवायाः अवसराः अपि भविष्यन्ति। यदि कश्चित् उच्चाधिकारी अस्ति, तर्हि शासनतः पुरस्कारः वा उच्चपदप्राप्तिः अपि सम्भवति।

कुम्भराशेः फलम् —

कुम्भराशिवासिनां कृते २०२६ संवत्सरे आर्थिकदृष्ट्या नूतनान् आयामान् प्राप्स्यन्ति। आयस्य नूतनस्रोतांसि निर्मायन्ते, व्यापारक्षेत्रे सफलता, सेवाक्षेत्रे च पदोन्नतेः योगः भविष्यति। विशेषसावधानतया स्त्रीसम्बन्धेषु विवेकः, वाण्यां च संयमः आवश्यकः।

मीनराशेः फलम् —

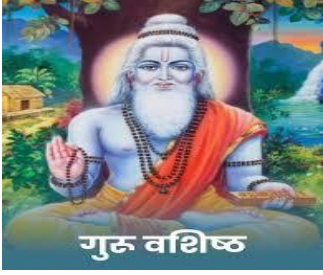
मीनराशिवासिनां परियोजनाः अग्रे गमिष्यन्ति, नूतनकार्यप्राप्तिः भविष्यति। सन्तानसम्बन्धिन्यः चिन्ताः शमं यास्यन्ति, नूतनगृहप्राप्तेः योगः अपि दृश्यते।

डॉ. खुशेन्द्रदेवचतुर्वेदी

सहायकप्राध्यापकः,
ज्योतिषविभागः
महर्षि महेशयोगी
वैदिक विश्वविद्यालयः
कटनी, मध्यप्रदेशः

वशिष्ठः/ Vashistha

गुरु वशिष्ठ

ब्रह्मणो मानसपुत्रोऽयं कश्चन ब्रह्मर्षिः।
अस्य पत्नी महापतिव्रताऽरुन्धती। इयं

नारदस्य सहोदरी। शक्तिर् अस्याः पुत्रः। पराशरोऽस्याः पौत्रः। वसिष्ठो मित्रावरुणेनोर्वश्यां जननं प्राप्तवान्। अयं वरुणस्य पुत्रः। कार्तवीर्याजुनेनास्याऽऽश्रमो दग्धो जातः। वसिष्ठस्य समीपे विद्यमानां कामधेनुं प्राप्तुं न शक्तः इत्यतो विश्वामित्रोऽस्मै द्विषति। ब्रह्मर्षिणा मया भवितव्यम् इति चिन्तयन् घोरं तपः आचरति। अन्ते वसिष्ठस्यानुग्रहेणैव विश्वामित्रो ब्रह्मर्षिपदं प्राप्नोति। इक्ष्वाकुवंशस्य वसिष्ठः पुरोहितः आसीत् इत्यतः सूर्यवंशस्य राज्ञां पुरोहितानां सामान्यनिर्देशो 'वसिष्ठः' इत्येव भवति स्मेति भाति। प्रजापतितो मरीचिर् जातः। तस्य पुत्रः एव कश्यपः। अनेनादित्यां यमलौ जातौ।

एतौ एव मित्रावरुणौ। एताभ्यां क्रियमाणाय भव्ययज्ञाय देवताः, गन्धर्वाः, पितरश्चागताः आसन्। तत्राप्सरसु लावण्ययुतोर्वशी चागताऽऽसीत्। अयं दीक्षाबद्धयोर् मित्रावरुणयोर् दृष्टिपथम् आगता। तस्याः दर्शनेन तौ विकारवशौ जातौ। अखण्डनिष्ठया पालितं ब्रह्मचर्यं शिथिलतां गतम्। उभयोर् वीर्यस्खलनं जातम्। तत् कुम्भेऽरक्षन्। ततः उभौ शिशुरत्नौ अजायताम्। प्रथमः शिशुरेवागस्त्यः। कुम्भे विद्यमानं जलं सरोवरे यदा क्षिप्तं तदा तत्र विद्यमानो द्वितीयः शिशुस् तरन् कश्यपेन कमलदलस्योपर्युपाविष्टः। विशिष्टरीत्या जातः इत्यतो देवोऽयं 'वसिष्ठः' इति निर्दिष्टवन्तः।

हिमसंस्कृतवार्ता: , ईदरधीरजः, हैदराबाद:

संस्कृतवार्तासंवादः

नन्दिनी- नमो वः। अद्यतने वार्ता-कार्यक्रमे स्वागतं करोमि। नमस्ते काव्ये।

काव्या- नमस्ते नन्दिनि। अद्य मया काश्चन विचित्राः वार्ताः पठिताः सन्ति। बेङ्गलूरुनगरे एकेन पुरुषेण स्वकीये शिरस्त्राणे कृत्रिम-प्रज्ञा (AI) संलग्नकृता। तेन यन्त्रेण यातायात-नियम-भङ्गाः स्वयमेव निवेदिताः भवन्ति।

नन्दिनी- सत्यम्, तस्य पुरुषस्य बुद्धिः तु तीक्ष्णा अस्ति। नियम-पालने एतादृशं शिरस्त्राणं सहायकं भविष्यति। परम् अन्या एका वार्ता भविष्यवाचकविषये अस्ति। एकेन भविष्यवाचकेन स्वकीयस्य ग्राहकस्य हस्तसङ्गणकं (Smartphone) अपहृतम्। 'तव भाग्यं प्रतिकूलम् अस्ति' इति स्व-वाक्यं प्रमाणीकर्तुं तेन एतत् नीच-कार्यं कृतम् अस्ति।

काव्या- अहो, सः भविष्यवाचकः तु महाधूर्तः! भाग्यस्य नाम्ना तेन तु स्वयं चौर-कर्म कृतम्। एवं हि, यन्त्राणां विषये अपि एका हास्यकरी वार्ता अस्ति। आरक्षकालयस्य कृत्रिम-प्रज्ञा-यन्त्रेण एकः दोषपूर्णः वृत्तान्तः लिखितः। तत्र उक्तं यत् कश्चन आरक्षकः कार्यकाले एव मण्डूकः जातः इति! एतद् ज्ञात्वा सर्वैः उपहसितम् अस्ति।

नन्दिनी- आम्, यन्त्राणि कदाचित् एवं भ्रमन्ति, तत् तु स्वाभाविकम् एव। आरक्षकस्य मण्डूक-भवनं तु केन न श्रुतम्! अन्ते च, कारागृहस्य एका वार्ता श्रुता। केनचित् अज्ञात-पुरुषेण व्योम-यानेन (Drone) कारागृहस्य अन्तः स्वादिष्टं मांसं कुलीर-पादाः (Crab legs) च प्रेषिताः। किन्तु आरक्षकैः तत् व्योम-यानं मध्ये एव गृहीतं वर्तते। भोजनं तु लब्धं न जातं, प्रत्युत आरक्षकैः तत् प्रमाण-रूपेण स्थापितम् अस्ति।

काव्या- उचितम् एव जातम्। कारागृहे अपि विलास-भोजनस्य प्रयासः तु विफलः जातः। अद्यतनाः वार्ताः तु अतीव विनोदपूर्णाः। धन्यवादः नन्दिनि।

नन्दिनी- धन्यवादः काव्ये। पुनः मेलिष्यावः।

योगानन्दः परमहंसः

योगानन्दः भारते उत्तरप्रदेशे गोरखपुरे उत्तमे बेङ्गालीकुटुम्बे १८९३ तमे वर्षे जनवरिमासस्य ५ दिनाङ्के जन्म प्राप्नोत्। लघुवयसि एव तदीया अध्यात्मासक्तिः, प्रबुद्धता च असामान्या आसीत्। तस्य पितरौ लाहिरिमहाशयस्य शिष्यौ आस्ताम्। शिशुं योगानन्दम् अङ्के गृहीतवर्ती तस्य मातरम् उद्दिश्य लाहिरिमहाशयः अवदत् - 'भवदीयः पुत्रः योगी भविष्यति। अध्यात्मगुरुः सन् सः बहूनाम् आत्मनां कल्याणं विधास्यति' इति। यौवने मुकुन्दः गुर्वन्वेषणाय भारतस्य विविधसाधुसंन्यासीनां समीपम् अध्यात्ममार्गदर्शनाय अगच्छत्। अन्ते १९१० तमे वर्षे सप्तदशे वयसि सः स्वामिनं युक्तेश्वरगिरिम् अपश्यत्। तस्य शिष्यः जातः।

राष्ट्रियपक्षीदिवसः(05 जनवरी)

प्रकृतिः मानवजीवनस्य आधारभूता अस्ति। प्रकृतेः सौन्दर्यं, सन्तुलनं, जीवनचक्रं च सर्वं सजीव-निर्जीवयोः परस्परसहयोगेन एव प्रवर्तते। एतस्मिन् प्राकृतिक-जगत् मध्ये पक्षिणः महत्त्वपूर्णं स्थानं वर्तते। ते नभसि स्वच्छन्दं विचरन्ति, भूमौ जीवनस्य सौन्दर्यं वर्धयन्ति, पर्यावरणस्य सन्तुलनं रक्षन्ति च। पक्षिणां महत्त्वं जनमानसेषु बोधयितुं, तेषां संरक्षणस्य आवश्यकता स्मारयितुं च "राष्ट्रीयपक्षीदिवसः" प्रतिवर्षं

जनवरीमासस्य पंचमदिनांके आचर्यते। राष्ट्रियपक्षीदिवसः केवलं उत्सवः न, अपि तु चेतनाजागरणस्य दिवसः अस्ति। अद्यतनकाले औद्योगिकीकरणम्, नगरीकरणम्, वनच्छेदनम्, प्रदूषणम्, रासायनिककीटनाशकानां

अत्यधिकोपयोगः इत्यादिकारणैः पक्षिणां संख्या निरन्तरं क्षीयते। अनेके पक्षिजातयः विलुप्तिप्रायाः सन्ति। अतः एषः दिवसः मानवजातिं स्मारयति यत् यदि वयं अद्य पक्षिणां संरक्षणे प्रमादं करिष्यामः, तर्हि आगामिकाले अस्माकं जीवनं दुष्करं भविष्यति। अत्रेदं कारणं यत् भारतीयसंस्कृतौ पक्षिणां विशिष्टतमं स्थानम् अस्ति। वेदेषु, उपनिषत्सु, पुराणेषु, काव्येषु च पक्षिणां विविधाः उपमाः, दृष्टान्तानि, प्रतीकाः च दृश्यन्ते। गरुडः भगवान् विष्णोः वाहनम्, हंसः ब्रह्मज्ञानस्य प्रतीकः सरस्वतीदेव्याः वाहनम्, मयूरः

श्रीकृष्णस्य तथा कार्तिकेयस्य प्रियः पक्षी, कपोतः शान्तेः प्रतीकः, कोकिलः मधुरस्वरस्य द्योतकः इत्यादयः सर्वे खगाः अतीव उपयोगिनः सन्ति। एते सर्वे दर्शयन्ति यत् भारतीयचिन्तने पक्षिणः केवलं जीवाः एव न, अपि तु आध्यात्मिक-सांस्कृतिकजीवनस्य अभिन्नाः भागाः विद्यन्ते। भारतस्य राष्ट्रियपक्षी "मयूरः" अस्ति। मयूरः सौन्दर्यस्य, गौरवस्य, नृत्यस्य, आनन्दस्य च प्रतीकः विद्यते। तस्य नीलवर्णः कण्ठः, विस्तीर्णं पिच्छयुक्तं पुच्छम्, वर्षाकाले नर्तनम् एतानि सर्वाणि दृश्यानि मनोहरानि सन्ति। मयूरः कृषकाणां मित्रम् अपि अस्ति, यतः सः कीटान्, सर्पान् च भक्षयित्वा कृषिक्षेत्रं रक्षति। राष्ट्रियपक्षीदिवसे मयूरस्य माध्यमेन सम्पूर्णपक्षिजगतः सम्मानः क्रियते।

पक्षिणः पर्यावरणस्य सन्तुलने महत्त्वपूर्णं भूमिकां निर्वहन्ति। ते कीटसङ्ख्यां नियन्त्रयन्ति। यदि पक्षिणः न स्युः, तर्हि पारिस्थितिकतन्त्रम् असन्तुलितं भविष्यति। यतो हि कीटभक्षकपक्षिणां अभावे कृषिक्षेत्रेषु कीटानां वृद्धिः भविष्यति, येन उत्पादनं न्यूनं भविष्यति। अतः पक्षिरक्षणं वस्तुतः मानवजीवनस्य रक्षणमेव अस्ति। अद्य मानवः स्वार्थवशात् प्रकृतिदोहने संलग्नः विद्यते। अधिकधिकवृक्षच्छेदनात् पक्षिणां निवासस्थानानि नश्यन्ति। उष्णतावृद्धेः कारणेन ऋतुचक्रं प्रभावितं भवति, येन पक्षिणां प्रजननप्रक्रियायाम् अवरोधः आगच्छति। अपि च प्लास्टिक-अपशिष्टम्, रासायनिकद्रव्याणि, विद्युततन्त्रवः (electric wire), दूरसञ्चार-टॉवर इत्यादीनि अपि पक्षिणां मृत्युकारणानि भवन्ति। एते सर्वे विषयाः राष्ट्रियपक्षीदिवसे गम्भीरतया चिन्तनीयाः सन्ति।

राष्ट्रीयपक्षीदिवसस्य मुख्यम् उद्देश्यं जनसामान्येषु खगान् प्रति स्नेहं - करुणं-दयाम् -उत्तरदायित्वबोधं च उत्पन्नं कर्तुम् अस्ति। जनैः विद्यालयेषु, महाविद्यालयेषु, सामाजिकसंस्थासु च अस्मिन् दिवसे निबन्धलेखनम्, चित्रकला, भाषणम्, वृक्षारोपणम्, पक्षिजलपात्रस्थापनम् इत्यादयः कार्यक्रमाः आयोज्यन्ते। बालानां मनसि आदौ एव यदि पक्षिरक्षणस्य भावनायाः विकासः यदि वयं कुर्मः तर्हि भविष्ये एतेषां संरक्षणं भविष्यति। प्रत्येकं नागरिकः स्वस्तरे अपि पक्षिरक्षणे योगदानं दातुं शक्नोति। एतस्य वयं ग्रीष्मकाले जलपात्राणि स्थापयितुं शक्नुमः, शीतकाले अन्नदानं कर्तुं शक्नुमः। वृक्षारोपणं, रासायनिकद्रव्यपरित्यागः, प्लास्टिकवस्तुनां बहिष्कारः, आहतपक्षिणां उपचारः - एतैः प्रयत्नैः अपि वयं खगां संरक्षणं कर्तुं शक्नुमः। "वसुधैव कुटुम्बकम्" इति भावनया यदि वयं पक्षिभिः सह सहजीवनं स्वीकुर्मः, तर्हि एव राष्ट्रियपक्षीदिवसस्य संदेशः सफलो भविष्यति। वेदेषु अहिंसा, करुणा, सहजीवनं, प्रकृतिरक्षा इत्येतानि मूलतत्त्वानि प्रतिपादितानि सन्ति। पक्षीसंरक्षणं न केवलं आधुनिकपर्यावरणधर्मः, अपि तु वेदसम्मतं कर्तव्यम् अपि अस्ति। अस्मिन् सन्दर्भे - मा हिंसी सर्वा भूतानि (यजुर्वेदं), माता भूमिः पुत्रोऽहं पृथिव्याः (अथर्ववेदः) इत्यादीनि अनेकानि वेदवाक्यानि सन्ति। अत्र वयं वक्तुं शक्नुमो यत् राष्ट्रियपक्षीदिवसः केवलं एकस्य दिनस्य एव औपचारिकता न भवेत्, अपि तु वर्षपर्यन्तं निरन्तरं तादृशी जीवनशैली आचरितव्या यया एते खगाः सुरक्षिताः भवेयुः। पक्षिणः प्रकृतेः शीर्षां सन्ति, मानवस्य मित्राणि सन्ति, पर्यावरणस्य रक्षकाः सन्ति। तेषां संरक्षणं अस्माकं नैतिकं, सांस्कृतिकं, मानवीयं च कर्तव्यं अस्ति। यदा वयं पक्षिणां कूजनं श्रुत्वा आनन्दं अनुभवामः, तदा अस्माभिः स्मर्तव्यम् यत् तेषां अस्तित्वस्य रक्षणं अपि अस्माकं उत्तरदायित्वम् अस्ति। एष एव राष्ट्रियपक्षीदिवसस्य मूलसन्देशः।

डॉ विमलेश झा, डीएवी पब्लिक स्कूल, बरारी, भागलपुर

डॉ विमलेश झा, डीएवी पब्लिक स्कूल, बरारी, भागलपुर